

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ (DECISION)

Προσφυγή αριθ. 46505/19

Ξανθή ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 19 Ιανουαρίου 2021 σε Τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Ksenja Turković, *πρόεδρος*,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Alena Poláčková,

Péter Paczolay,

Gilberto Felici,

Erik Wennerström,

Lorraine Schembri Orland, *δικαστές*,

και Renata Degener, *αναπληρώτρια γραμματέας τμήματος*,

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω προσφυγή που κατατέθηκε στις 26 Αυγούστου 2019,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες οι οποίες υποβλήθηκαν σε απάντηση από την προσφεύγουσα,

Λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια τα οποία υποβλήθηκαν από την τράπεζα Eurobank-Ergasias, στην οποία η πρόεδρος του Τμήματος είχε επιτρέψει να παρέμβει στην έγγραφη διαδικασία ως τρίτη (άρθρα 36 § 2 της Σύμβασης και 44 § 3 α) του Κανονισμού του Δικαστηρίου).

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

## ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Η προσφεύγουσα, κυρία Ξανθή Αντωνοπούλου, είναι μία ελληνίδα υπήκοος η οποία γεννήθηκε το 1957 και είναι κάτοικος Θεσσαλονίκης. Εκπροσωπήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κύριο Β. Χειρδάρη και την κυρία Α. Νούκα, δικηγόρους ασκούντες το επάγγελμα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη αντίστοιχα.

2. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τις εντεταλμένες του αντιπροσώπου της, κυρία Σ. Χαριτάκη, Νομική Σύμβουλο του Κράτους, καθώς και τις κυρίες Ζ. Χατζηπαύλου και Α. Μαγριππή, δικαστικές πληρεξούσιες του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εξετέθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως:

### **Α. Η κατάρτιση της σύμβασης δανείου και η αποπληρωμή του**

4. Προκειμένου να αγοράσει ένα διαμέρισμα 63 τετραγωνικών μέτρων, η προσφεύγουσα, η οποία είχε μία μικρή βιοτεχνία, συνήψε στις 2 Ιανουαρίου 2007 με την τράπεζα Eurobank Ergasias («η τράπεζα»), μια εταιρεία ιδιωτικού δικαίου, μία σύμβαση δανείου για το ποσό των 243.225 ελβετικών φράγκων (το οποίο αντιστοιχούσε σε 150.000 ευρώ (EUR) την ημερομηνία της εκταμίευσης, στις 10 Ιανουαρίου 2007), υποθηκεύοντας το διαμέρισμα. Μετά από συμβουλή της τράπεζας, αυτή αποδέχθηκε να λάβει το δάνειο σε ελβετικά φράγκα διότι η συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ του ελβετικού φράγκου και του ευρώ ήταν πολύ σταθερή επί πολλά χρόνια. Η σύμβαση δανείου παρείχε στην προσφεύγουσα την δυνατότητα να μετατρέψει το δάνειο από ελβετικά φράγκα σε ευρώ (όρος με αρ. 4 του παραρτήματος Ι της σύμβασης). Το δάνειο ασφαλίστηκε επίσης κατά του κινδύνου του θανάτου και της ολικής ανικανότητας της προσφεύγουσας, στην ασφαλιστική εταιρεία Ε. (θυγατρική εταιρεία της τράπεζας), δυνάμει ενός συμβολαίου το οποίο υπογράφηκε στις 8 Ιανουαρίου 2007. Η προσφεύγουσα συνήψε επίσης για ένα χρονικό διάστημα τριών ετών μία ασφάλιση με την τράπεζα κατά του κινδύνου αλλαγής της ισοτιμίας.

5. Η σύμβαση δανείου περιείχε έναν όρο με αρ. 7 (Γενικοί Όροι Συναλλαγών), σύμφωνα με τον οποίο η δανειολήπτρια σε ελβετικά φράγκα αναλάμβανε την υποχρέωση να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις της έναντι της τράπεζας είτε στο νόμισμα χορήγησης του δανείου είτε σε ευρώ, αλλά στην βάση της ισοτιμίας του τελευταίου με το νόμισμα του δανείου την ημερομηνία της καταβολής των δόσεων.

6. Την ημερομηνία χορήγησης του δανείου, η ισοτιμία μεταξύ του ελβετικού φράγκου και του ευρώ ήταν 1/1,6215, αλλά στις 4 Φεβρουαρίου 2015 αυτή έφθασε στο 1/1,0175. Η προσφεύγουσα κατέβαλλε επί πολλά χρόνια σε ευρώ τις δόσεις αποπληρωμής του δανείου, μέχρι τις 26 Φεβρουαρίου 2015<sup>1</sup>.

7. Λόγω της αδυναμίας της προσφεύγουσας να εκπληρώσει τις συμβατικές υποχρεώσεις της, από τις 24 Αυγούστου 2011, κατόπιν μιας τύφλωσης και της διακοπής της επαγγελματικής δραστηριότητάς της, αυτή ζήτησε και επέτυχε την κατάρτιση μιας σύμβασης ρύθμισης της αποπληρωμής του δανείου. Εν συνόλω, καταρτίστηκαν τέσσερις συμβάσεις τροποποίησης της αρχικής σύμβασης, στις 29 Δεκεμβρίου 2010, στις 22 Αυγούστου 2011, στις 2 Ιανουαρίου 2012 και στις 21 Ιανουαρίου 2015 αντίστοιχα, και προέβλεπαν την μείωση του ποσού των δόσεων ή την αναστολή της καταβολής των δόσεων αυτών.

8. Η σύμβαση της 29 Δεκεμβρίου 2010 της έδινε την δυνατότητα να τροποποιεί την πληρωμή της δόσης του δανείου, μέσω α) είτε μιας μείωσης 50%,

---

<sup>1</sup> Ο μηχανισμός της εκταμίευσης και της αποπληρωμής των δανείων σε ελβετικά φράγκα λειτουργεί ως εξής: η εκταμίευση του δανείου προς τον δανειολήπτη λαμβάνει χώρα με την πίστωση του ποσού σε ελβετικά φράγκα σε έναν λογαριασμό του δανειολήπτη σε ελβετικά φράγκα. Στην συνέχεια, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί το δάνειο (αγορά ενός διαμερίσματος εκ μέρους της προσφεύγουσας) τα ελβετικά φράγκα μετατρέπονται σε ευρώ μέσω της πώλησης των φράγκων στην τράπεζα και της αγοράς ευρώ. Δεδομένου ότι η σύμβαση ορίζει ότι το δάνειο χορηγείται σε ελβετικά φράγκα, ο υπολογισμός των δόσεων γίνεται επίσης σε ελβετικά φράγκα. Η τράπεζα προμηθεύεται τα ελβετικά φράγκα από την διατραπεζική αγορά προκειμένου να τα δανείσει στην συνέχεια στους ιδιώτες. Η αποπληρωμή του δανείου γίνεται σε ελβετικά φράγκα. Αν ο δανειολήπτης δεν διαθέτει ελβετικά φράγκα, μπορεί να καταβάλει το ισότιμο ποσό σε ευρώ, το οποίο η τράπεζα μετέτρεπε τότε σε ελβετικά φράγκα. Ο λογαριασμός του δανείου πιστώνεται σε ελβετικά φράγκα.

(β) είτε μιας αύξησης 100%, (γ) είτε με τη μη καταβολή μιας δόσης, διευκρινιζομένου ότι η ισοτιμία παρέμενε εκείνο το οποίο οριζόταν στην σύμβαση δανείου.

9. Με μία σύμβαση της 22 Αυγούστου 2011, συμφωνήθηκε ότι για ένα χρονικό διάστημα ενός έτους (από την 1<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2011 μέχρι την 1<sup>η</sup> Αυγούστου 2012), η προσφεύγουσα θα κατέβαλλε μία δόση μειωμένη κατά 50%. Η σύμβαση της 2 Ιανουαρίου 2012 προέβλεπε την αναστολή της καταβολής δόσεων για ένα χρονικό διάστημα έξι μηνών, ήτοι μέχρι την 1<sup>η</sup> Ιουλίου 2012. Αυτές οι δύο συμβάσεις επέφεραν αύξηση του κεφαλαίου του δανείου κατά ένα ποσό 1.450,21 EUR ή 1.725,76 ελβετικών φράγκων.

10. Στις 23 Μαΐου 2012, η προσφεύγουσα ενημέρωσε την τράπεζα σχετικά με την επελθούσα ανικανότητά της λόγω τύφλωσης, καθώς με την αδυναμία της να συνεχίσει την επαγγελματική δραστηριότητά της.

11. Στις 18 Ιουλίου 2012, ο λογαριασμός της προσφεύγουσας πιστώθηκε, δυνάμει του πιο πάνω αναφερομένου ασφαλιστηρίου συμβολαίου, με 182.726,31 ελβετικά φράγκα (ήτοι 153.473 EUR) προς τον σκοπό της μερικής εξόφλησης του ανεξόφλητου κεφαλαίου του δανείου κατά την ημερομηνία επέλευσης της ανικανότητας. Η αποπληρωμή του κεφαλαίου ήταν μερική διότι, σύμφωνα με τους όρους του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, το ποσό το οποίο έπρεπε να καταβληθεί από την ασφαλιστική εταιρεία στην τράπεζα σε περίπτωση μόνιμης ολικής ανικανότητας, θα αντιστοιχούσε προς το ανεξόφλητο υπόλοιπο του αρχικού ύψους του δανείου την ημέρα επέλευσης της ανικανότητας<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> Το ποσό το οποίο καταβλήθηκε από την ασφαλιστική εταιρεία δεν αντιστοιχούσε στο αρχικό ποσό του δανείου αλλά σε εκείνο που έμενε ανεξόφλητο κατά τον χρόνο επέλευσης της ανικανότητας της προσφεύγουσας, αν αυτή δεν είχε τύχει των συμβάσεων τροποποίησης της αρχικής σύμβασης. Αν αυτές οι συμβάσεις τροποποίησης δεν είχαν συναφθεί, η ασφάλεια θα είχε καλύψει το σύνολο του ανεξόφλητου κεφαλαίου του δανείου.

*1. Η εκδοχή της προσφεύγουσας σχετικά με ορισμένες πτυχές κατάρτισης της σύμβασης*

12. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η λήψη του δανείου έλαβε χώρα σε ευρώ και ότι η κάλυψή του πραγματοποιήθηκε επίσης σε ευρώ. Το δάνειο δεν ήταν επομένως αυτούσιο σε συνάλλαγμα, αλλά εκπεφρασμένο σε συνάλλαγμα («denominated loan»). Η αίτηση του δανείου, το προσύμφωνο της τράπεζας και η οριστική συμφωνία έγιναν σε ευρώ. Το εσωτερικό έγγραφο της τράπεζας με τίτλο «διαδικασία του στεγαστικού προγράμματος Swiss» διευκρίνιζε ότι το νόμισμα του δανείου είναι το ελβετικό φράγκο, χωρίς αναφορά στο ακριβές ύψος του δανείου, το οποίο ορίστηκε στο στάδιο της προσημείωσης.

13. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η τράπεζα είχε αρχίσει μία διαφημιστική εκστρατεία, προκειμένου να προσελκύσει τους δυνητικούς δανειολήπτες στην σύναψη στεγαστικών δανείων σε ελβετικά φράγκα, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την κατάρτιση πολλών δανείων μεταξύ του 2007 και του 2009, συνολικού ύψους 6,5 δισεκατομμυρίων. Ο στόχος της εκστρατείας αυτής, η οποία χρησιμοποιούσε ως δέλεαρ το χαμηλό επιτόκιο, δεν ήταν να εξυπηρετήσει τους πελάτες της, αλλά συνιστούσε ένα σχέδιο εξασφάλισης πολλαπλών κερδών.

14. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επίσης ότι δεν είχε λάβει από την τράπεζα οποιαδήποτε ενημέρωση σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με την συναλλαγματική ισοτιμία, με υπόδειξη παραδειγμάτων και με ειδική επιστολή, όπως επέβαλε η τραπεζική νομοθεσία. Εξάλλου, η τράπεζα δεν είχε επικαλεστεί ποτέ ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι είχε παρασχεθεί τέτοια ενημέρωση στην προσφεύγουσα. Αυτή η απουσία ενημέρωσης, τακτική κοινή σε αρκετές τράπεζες, προκάλεσε την αντίδραση της ανεξάρτητης αρχής του συνηγόρου του καταναλωτή, ο οποίος απηύθυνε συστάσεις σε διάφορες τράπεζες.

15. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η σύμβαση προέβλεπε την εξόφληση των δόσεων σε ευρώ και ότι ουδέποτε υπήρχε μετατροπή των ευρώ σε ελβετικά φράγκα. Αν υπήρξε μετατροπή σε ελβετικά φράγκα, αυτή ήταν μόνον λογιστική και δεν πραγματοποιούνταν με εντολή της προσφεύγουσας.

16. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι δεν είχε επισημειωθεί η προσοχή της στον όρο με αρ. 4 του παραρτήματος I της σύμβασης, ο οποίος προέβλεπε τη δυνατότητα μετατροπής, σε κάθε στιγμή, των ελβετικών φράγκων σε ευρώ. Σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα αυτή ήταν ανεφάρμοστη στην πράξη διότι, σε περίπτωση προσφυγής σε αυτήν, η μετατροπή θα γινόταν σύμφωνα με τη συναλλαγματική ισοτιμία της ημέρας της μετατροπής, δηλαδή με τη δυσμενή για το ευρώ συναλλαγματική ισοτιμία. Επίσης, ένα άτομο όπως η ίδια, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις προκειμένου να διαχειριστεί ένα τραπεζικό προϊόν, δεν θα μπορούσε να παρακολουθεί καθημερινά τη συναλλαγματική ισοτιμία, προκειμένου να ζητήσει τη μετατροπή σε χρόνο ευνοϊκό για την ίδια.

17. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η τραπεζική ενημέρωση που ελάμβανε κάθε μήνα δεν μπορούσε από τη φύση της να της αποκαλύψει τον συναλλαγματικό κίνδυνο, διότι η οφειλή (ανεξόφλητο κεφάλαιο και τόκοι) ήταν εκτεφρασμένη σε ελβετικά φράγκα, γεγονός που σήμαινε ότι το ανεξόφλητο κεφάλαιο μειωνόταν, ενώ υπολογιζόμενο σε ευρώ, το κεφάλαιο αυτό στην πραγματικότητα αυξανόταν.

## *2. Η εκδοχή της προσφεύγουσας σχετικά με την αύξηση του προς εξόφληση ποσού*

18. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι το κεφάλαιο του δανείου της των 150.000 EUR είχε φθάσει στις 4 Φεβρουαρίου 2015 στο ποσό των 239.041,76, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η ισοτιμία 1 EUR/1,6215 ελβετικά φράγκα είχε μεταβληθεί σε 1 EUR/1,0175 ελβετικά φράγκα. Η αύξηση του κεφαλαίου του δανείου πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις και ανήλθε σε 75,07%.

19. Κατά πρώτο λόγο, στις 12 Ιανουαρίου 2007, κατόπιν της σύναψης του δανείου της, η προσφεύγουσα έλαβε το ποσό των 150.000 ευρώ. Στις 24 Αυγούστου 2011, ημερομηνία κατά την οποία υπολογίστηκε το ανεξόφλητο κεφάλαιο για τους σκοπούς της πληρωμής της ασφαλιστικής αποζημίωσης, το κεφάλαιο ανερχόταν σε 191.502,52 EUR (όπως τούτο προκύπτει από ένα έγγραφο με ημερομηνία 29 Μαΐου 2012, το οποίο εστάλη από την τράπεζα στην ασφαλιστική εταιρεία). Η αύξηση του κεφαλαίου ανήλθε συνεπώς σε 41.502,52

EUR. Από τις 12 Ιανουαρίου 2007 μέχρι τις 24 Αυγούστου 2011, η προσφεύγουσα είχε εξοφλήσει το ποσό των 20.397,56 EUR, ποσό το οποίο κατέληξε, κατά την εκδοχή της, να εξανεμιστεί λόγω των συνεχών αλλαγών της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Συνολικά, από τις 12 Ιανουαρίου 2007 μέχρι τις 24 Αυγούστου 2011, η αύξηση του κεφαλαίου ανήλθε σε 61.900,08 EUR (41.502,52 + 20.397,56), γεγονός που αντιστοιχεί σε 41,26% μέσα σε τέσσερα έτη εφαρμογής της σύμβασης.

20. Κατά δεύτερο λόγο, μετά την πληρωμή της ασφαλιστικής αποζημίωσης, στις 20 Ιουλίου 2012, το ποσό της ανεξόφλητης οφειλής ανερχόταν σε 31.359,08 ελβετικά φράγκα (ήτοι 26.330,04 EUR).

Επίσης, από τις 24 Αυγούστου 2011 μέχρι την σύνταξη του εισαγωγικού δικογράφου της ενώπιον του πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (βλέπε πιο κάτω παράγραφο 26), στις 4 Φεβρουαρίου 2015, αυτή κατέβαλε το ποσό των 7.907,40 EUR έναντι του οφειλομένου κεφαλαίου, ωστόσο το πιο πάνω αναφερόμενο ποσό των 26.330,04 EUR όχι μόνον δεν μειώθηκε, αλλά αυξήθηκε στα 27.306,97 EUR. Υπήρξε συνεπώς μία νέα αύξηση του κεφαλαίου κατά 8.904,33 EUR (976,93 + 907,40), η οποία αντιστοιχούσε σε ποσοστό 33,81%, μέσα σε δυόμιση χρόνια (από τις 20 Ιουλίου 2012 μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου 2015).

21. Από τις 4 Φεβρουαρίου 2015 μέχρι τις 2 Ιανουαρίου 2020, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι κατέβαλε επιπλέον 929,94 ελβετικά φράγκα για τους τόκους και 7.597,82 ελβετικά φράγκα για το κεφάλαιο (ήτοι 867,57 EUR και 7.076,17 EUR αντίστοιχα).

### *3. Η εκδοχή της Κυβέρνησης σχετικά με την αύξηση του προς εξόφληση από την προσφεύγουσα ποσού*

22. Η Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι η ασφαλιστική εταιρεία κάλυψε 153.473 EUR, ποσό το οποίο αντιστοιχούσε στο ύψος του κεφαλαίου, το οποίο θα οφειλόταν την ημέρα της επέλευσης της ανικανότητας, αν η αρχική σύμβαση δεν είχε τροποποιηθεί. Κατά συνέπεια, το υπόλοιπο του οφειλόμενου κεφαλαίου (το οποίο ζητούσε η προσφεύγουσα να κηρυχθεί ανύπαρκτο από τα εθνικά

δικαστήρια) ανερχόταν, στις 4 Φεβρουαρίου 2015, σε 27.784,85 ελβετικά φράγκα ή 27.306,97 EUR.

23. Από αυτό προκύπτει, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ότι, μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου 2015, ποσό 177.821,91 EUR είχε αποπληρωθεί για το κεφάλαιο του δανείου, από το οποίο 24.348,91 EUR είχε καταβάλει η προσφεύγουσα και 153.473 EUR είχε καταβάλει η ασφαλιστική εταιρεία. Την ίδια αυτή ημερομηνία, το μη ληξιπρόθεσμο ύψος του κεφαλαίου του δανείου ανερχόταν σε 27.784,85 ελβετικά φράγκα, το οποίο αντιστοιχούσε σε 27.306,97 EUR σύμφωνα με την προσφεύγουσα ή σε 26.962,49 EUR σύμφωνα με την τράπεζα.

24. Κατά συνέπεια, στις 4 Φεβρουαρίου 2015, το άθροισμα του αποπληρωθέντος κεφαλαίου και του μη ληξιπρόθεσμου κεφαλαίου ανερχόταν σε 205.000 EUR περίπου (177.821,91 + 27.306,97). Η αύξηση του κεφαλαίου του δανείου ήταν συνεπώς περίπου 55.000 EUR, ήτοι το ένα τρίτο του τελευταίου, και όχι 60% όπως υποστήριξε η προσφεύγουσα.

## **B. Η διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων**

25. Στις 18 Φεβρουαρίου 2015 η προσφεύγουσα άσκησε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, αγωγή κατά της τράπεζας, με βάση τον ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, ζητώντας: (α) να αναγνωριστεί άκυρος ως καταχρηστικός ο όρος της σύμβασης δανείου, ο οποίος προβλέπει την δυνατότητα της αποπληρωμής της οφειλής της σε ευρώ, σύμφωνα με την ισοτιμία με το ελβετικό φράγκο, βάσει της ισχύουσας τιμής συναλλάγματος της ημέρας της αποπληρωμής, (β) να αναγνωριστεί ως μοναδικός δυνατός τρόπος μετατροπής σε ευρώ του ποσού που οφείλεται σε ελβετικά φράγκα, η συναλλαγματική ισοτιμία των δύο νομισμάτων, η οποία ίσχυε την ημέρα εκταμίευσης του δανείου, ήτοι η ισοτιμία 1 ευρώ = 1,6215 ελβετικά φράγκα, (γ) να αναγνωριστεί ότι δεν ήταν πλέον οφειλέτης των συμπληρωματικών ποσών έναντι της τράπεζας, στη βάση της επίδικης σύμβασης δανείου, και ότι η τράπεζα δεν είχε καμία χρηματική αξίωση σε βάρος της βάσει της σύμβασης αυτής. Προκειμένου να στοιχειοθετήσει το έννομο συμφέρον της,

επικαλέστηκε μία υπέρογκη οικονομική επιβάρυνση οφειλόμενη στην εκπλήρωση της επίδικης σύμβασης δανείου.

26. Με την με αριθμό 8713/2016 του 2016 απόφασή του, το δικαστήριο έκρινε τα ακόλουθα:

«(...) το αίτημα υπό (α) της αγωγής το οποίο θέτει το ζήτημα της ακυρότητας του συμβατικού όρου (...) της εν λόγω σύμβασης, για τον αποκλειστικό λόγο της αντίθεσής του προς τα άρθρα 2 § 1, 6 και 7 του νόμου 2251/1994 και του άρθρου 281 του αστικού κώδικα, πρέπει να απορριφθεί ως νόμω αβάσιμο. Τούτο διότι ο όρος αυτός (...) είναι ένας από τους δηλωτικούς όρους της σύμβασης, όπως βάσιμα ισχυρίζεται η εναγόμενη, δεδομένου ότι επαναλαμβάνει την διάταξη του άρθρου 291 του αστικού κώδικα, χωρίς να εισάγει απόκλιση από αυτήν και χωρίς να την συμπληρώνει με πρόσθετες ρυθμίσεις. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου σύμφωνα με την ρητή επιταγή της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε. (...) σύμφωνα με την οποία εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής της οι συμβατικοί όροι οι οποίοι απηχούν διατάξεις ενδοτικού δικαίου της εθνικής νομοθεσίας αλλά δεν τροποποιούν το περιεχόμενό τους ή το πεδίο εφαρμογής τους. Σε κάθε περίπτωση, ο όρος αυτός δεν έχει καταχρηστικό χαρακτήρα και το περιεχόμενό του δεν είναι αόριστο, λαμβανομένου υπόψη ότι ο προσδιορισμός της παροχής (μηνιαία καταβολή ή σύνολο του ανεξόφλητου κεφαλαίου) δεν είναι αόριστος εν προκειμένω, αλλά είναι επαρκώς προσδιορισμένος η δε ακριβής απεικόνισή του είναι ζήτημα απλού μαθηματικού υπολογισμού, δεδομένου ότι η συναλλαγματική ισοτιμία πώλησης είναι ένα αντικειμενικό μέτρο δεκτικό υπολογισμού (...). Υπό το φως όσων εκτίθενται πιο πάνω και λαμβανομένου υπόψη ότι τα αιτήματα υπό (β) και (γ) προϋποθέτουν επίσης την ακυρότητα του πιο πάνω μνημονευομένου όρου και στηρίζονται κατά τα λοιπά στην ακυρότητα αυτή, η οποία όπως δεν αναγνωρίστηκε, τα αιτήματα αυτά πρέπει επίσης να απορριφθούν για τον ίδιο λόγο, γεγονός το οποίο οδηγεί στην απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της.»

27. Η προσφεύγουσα δεν άσκησε έφεση κατά της πιο πάνω μνημονευόμενης απόφασης, αλλά, στις 3 Φεβρουαρίου 2017, κατέθεσε απευθείας αίτηση αναίρεσης. Υποστήριξε ότι, αποδεχόμενο ότι ο επίδικος όρος της σύμβασης δανείου ήταν δηλωτικός και ότι, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να ερευνηθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας του, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε εσφαλμένα ερμηνεύσει και εφαρμόσει της διατάξεις του ν. 2251/1994 και είχε εφαρμόσει λανθασμένα το άρθρο 1 § 2 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, το οποίο δεν είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο. Παραπονέθηκε επίσης για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 291 του αστικού κώδικα και μη λήψη υπόψη των πραγματικών περιστατικών, τα οποία, κατά την άποψή της, στήριζαν τον ισχυρισμό της σχετικά με την καταχρηστικότητα (έλλειψη ενημέρωσης, παραβίαση της αρχής της διαφάνειας κλπ.).

28. Με τη με αριθμό 884/2018 απόφασή του, εκτιμώντας ότι η υπόθεση έθετε ένα ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος, το πρώτο τμήμα του Αρείου Πάγου την παράπεμψε ενώπιον της Ολομελείας του.

29. Ένα σωματείο προστασίας των καταναλωτών και δύο φυσικά πρόσωπα άσκησαν παρέμβαση στην διαδικασία υπέρ της προσφεύγουσας.

30. Με τη με αριθμό 4/2019 απόφασή του, ο Άρειος Πάγος απέρριψε (με 39 ψήφους έναντι 5 και με 33 ψήφους έναντι 11 ανάλογα με τους λόγους αναίρεσης) την αίτηση της προσφεύγουσας.

31. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι αποδεχόμενο ότι η εξαίρεση των δηλωτικών όρων του ελέγχου του καταχρηστικού χαρακτήρα τους στηριζόταν σε μία «ρητή επιταγή της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε.», το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν είχε υποπέσει σε σφάλμα, διότι, παρά το γεγονός ότι η εξαίρεση αυτή δεν είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ρητό από τον ν. 2251/1994, αυτή ενυπήρχε στο άρθρο 2 § 6 του νόμου 2251/1994 μέσω μιας ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου σύμφωνης προς τον σκοπό της Οδηγίας. Θεώρησε ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο -το οποίο είχε κρίνει ότι ο επίδικος όρος της σύμβασης δανείου ήταν δηλωτικός, διότι απηχούσε την διάταξη του άρθρου 291 του αστικού κώδικα και είχε απορρίψει την αγωγή της προσφεύγουσας ως αβάσιμη- είχε ερμηνεύσει και εφαρμόσει ορθά

τις συναφείς διατάξεις του εθνικού δικαίου (άρθρα 291, 305 και 306 του αστικού κώδικα και 2 § 6 του ν. 2251/1994, σε συνδυασμό με την Οδηγία 93/13/ΕΟΚ).

Ειδικότερα, ο Άρειος Πάγος δέχθηκε τα ακόλουθα:

«(...) [από το άρθρο 1 § 2 της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε. και την σκέψη 13 του Προοιμίου της] προκύπτει ότι συμβατικοί όροι οι οποίοι απηχούν, δηλαδή επαναλαμβάνουν νοηματικά ή ταυτίζονται με, διατάξεις μιας χώρας-μέλους εξ ορισμού δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας και επομένως δεν υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας ως γενικοί όροι συναλλαγών, αφού αυτό που προβλέπεται ως συμβατικός όρος θα ίσχυε έτσι και αλλιώς, ακόμη και αν δεν υπήρχε η επίμαχη ρήτρα. Αιτιολογία του αποκλεισμού αυτού είναι το γεγονός ότι οι εθνικές διατάξεις εξ ορισμού δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες, αφού ο εθνικός νομοθέτης ήδη προέβη σε στάθμιση συμφερόντων των μερών και μία τέτοια νομοθετική στάθμιση δεν μπορεί να είναι καταχρηστική. Σε διαφορετική περίπτωση, ο έλεγχος των ρητρών αυτών για καταχρηστικότητα θα σήμαινε στην ουσία έλεγχο σκοπιμότητας του νομοθετικού έργου από τα δικαστήρια, πράγμα που αντίκειται στη διάκριση των εξουσιών (άρθρο 26 Συντ.) Οι όροι αυτοί, αποκαλούμενοι «δηλωτικοί», μπορεί να απηχούν εθνικές ρυθμίσεις όχι μόνον αναγκαστικού αλλά και ενδοτικού δικαίου, όπως σαφώς εξηγείται στην προπαρατιθέμενη σκέψη του Προοιμίου, με αποτέλεσμα η αναφορά του άρθρου 1 παρ. 2 σε “νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου” να μη συνιστά νομική ακριβολογία και γι’ αυτό πρέπει να νοηθεί ως διατάξεις απλώς δεσμευτικού, αναγκαστικού ή ενδοτικού, δικαίου, αφού και οι διατάξεις του ενδοτικού δικαίου περιέχουν σταθμισμένες από το νομοθέτη ρυθμίσεις οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα και των δύο μερών.

Περαιτέρω, είναι μεν αληθές ότι η ως άνω εξαίρεση των δηλωτικών όρων από τον έλεγχο καταχρηστικότητας δεν μεταφέρθηκε ρητά στο εθνικό δίκαιο με το ν. 2251/1994, που αποτελεί ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 93/13. Παρότι, όμως, δεν έγινε μεταφορά της εξαίρεσης αυτής στο εθνικό δίκαιο με ειδική και ρητή διάταξη, εν τούτοις

πρέπει να θεωρηθεί ότι ενυπάρχει στη ρύθμιση του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. 2251/1994 βάσει μίας εναρμονισμένης προς το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας. (...) Επομένως, για να υπάρξει κατά το ν. 2251/1994 καταχρηστικότητα ενός ΓΟΣ, πρέπει αυτός να έχει ως αποτέλεσμα «την σημαντική διατάραξη των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή». Σε περίπτωση, όμως, που ο επίμαχος όρος απηχεί διάταξη εθνικού δικαίου, αναγκαστικού ή ενδοτικού, τότε εξ ορισμού δεν νοείται, όπως προαναφέρθηκε, διατάραξη της ισορροπίας των συμβαλλομένων ούτε καταχρηστικότητα του συμβατικού όρου.

Ειδικότερα, στη σύμβαση τραπεζικού στεγαστικού δανείου σε αλλοδαπό νόμισμα μεταξύ των διαδίκων υφίσταται ο επίμαχος Γ.Ο.Σ., που υποχρεώνει τον οφειλέτη να εκπληρώνει τις εντεύθεν υποχρεώσεις του προς την Τράπεζα είτε στο νόμισμα της χορηγήσεως, είτε σε ευρώ, με βάση την τρέχουσα τιμή πωλήσεως του νομίσματος χορηγήσεως την ημέρα της καταβολής, οπότε ανακύπτει το ζήτημα, εάν ο όρος αυτός είναι «δηλωτικός», ταυτίζεται δηλαδή ή απηχεί κατά περιεχόμενο εθνικές ρυθμίσεις, και μάλιστα όχι μόνο αναγκαστικού αλλά και ενδοτικού δικαίου. Πράγματι, το άρθρο 291 ΑΚ ορίζει σχετικά: (...). Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι στον οφειλέτη (...) παρέχεται η ευχέρεια να εξοφλήσει την οφειλή του αυτή είτε στο νόμισμα της οφειλής, είτε σε εγχώριο νόμισμα, με βάση την τρέχουσα αξία του ξένου νομίσματος στο χρόνο και τον τόπο της πληρωμής (...). Κατά συνέπεια, στην περίπτωση αυτή υφίσταται μία οφειλή, σε ξένο νόμισμα", πλην όμως παρέχεται στον οφειλέτη η διαζευκτική ευχέρεια να καταβάλει άλλη παροχή αντί εκείνης που από την αρχή οφείλεται, και συγκεκριμένα σε εγχώριο νόμισμα, με βάση την τρέχουσα αξία του ξένου νομίσματος στο χρόνο (...) της πληρωμής. Ωστόσο, ένας τέτοιος όρος σε σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου μεταξύ Τράπεζας και δανειολήπτη (...) απηχεί το περιεχόμενο της διατάξεως του άρθρου 291 ΑΚ, και κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα όσα

εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη, δεν νοείται διατάραξη της ισορροπίας των συμβαλλομένων, ούτε καταχρηστικότητα του σχετικού όρου.

Ειδικότερα, η αναγραφή στον όρο αυτό, ότι ο οφειλέτης υποχρεούται να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του προς την Τράπεζα είτε στο νόμισμα της χορηγήσεως, είτε σε ευρώ (...) δεν συνιστά διαζευκτική ενοχή, κατά την έννοια των άρθρων 305 επ. ΑΚ, παρά τη χρήση της λέξεως υποχρεούται, αφού δεν οφείλονται δύο αλλά μόνο μία παροχή, αυτή στο ξένο νόμισμα, και απλώς παρέχεται στον οφειλέτη η ευχέρεια να την εκπληρώσει, είτε στο νόμισμα της χορηγήσεως, είτε σε ευρώ (...) με βάση την τρέχουσα τιμή πώλησεως του νομίσματος χορηγήσεως την ημέρα της καταβολής (...))»

32. Μία μειοψηφία πέντε μελών της Ολομέλειας έκρινε ότι, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η εξαίρεση του επίδικου όρου από τον έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα τους δεν είχε μεταφερθεί ρητώς στο εθνικό δίκαιο από τον ν. 2251/1994, δεν μπορούσε να θεωρηθεί, ούτε καν μέσω ερμηνείας, ως έχουσα περιληφθεί στην προβλεπόμενη από τον νόμο αυτό ρύθμιση, διότι, αν ο νομοθέτης επιθυμούσε να την μεταφέρει, θα το είχε πράξει. Η μειοψηφία υπογράμμισε επίσης ότι, σε κάθε περίπτωση, οι εξαιρέσεις στον κανόνα του καταχρηστικού χαρακτήρα των όρων αυτού του τύπου των συμβάσεων έπρεπε να ερμηνεύονται στενά. Ειδικότερα, η μειοψηφία εξήγησε τον συλλογισμό της ως εξής:

«Τούτο δικαιολογείται από το γεγονός ότι η Οδηγία 93/13/ΕΚ προέβη σε μερική μόνο κατ' ελάχιστο περιεχόμενο εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί καταχρηστικών ρητρών, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12 του Προοιμίου της, παρέχοντας με το άρθρο 8 αυτής εξουσιοδότηση στα κράτη να θεσπίζουν ή διατηρούν (...) αυστηρότερες διατάξεις, σύμφωνες προς τη Συνθήκη, για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή. Τούτο επιτυγχάνεται με τη μη μεταφορά διατάξεων της Οδηγίας που περιορίζουν το πεδίο προστασίας του καταναλωτή, όπως συμβαίνει με τη διάταξη του

άρθρου 1 παρ. 2 της επίμαχης Οδηγίας, που δεν μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο, παρά τις διαδοχικές, τροποποιήσεις του ν. 2251/1994. Έτσι, εφόσον υπήρξε σκόπιμη παράλειψη μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της εξαίρεσης του άρθρου 1 παρ. 2 της επίμαχης Οδηγίας, αυτή (...) δεν παράγει άμεσο οριζόντιο (μεταξύ ιδιωτών) αποτέλεσμα, ούτε είναι δυνατή η σύμφωνη προς το πνεύμα και τους σκοπούς της Οδηγίας ερμηνεία του εθνικού δικαίου και δη της διάταξης του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. 2251/1994), αφού θα προκαλούσε απομείωση της μεγαλύτερης προστασίας του καταναλωτή στην οποία απέβλεψε ο νομοθέτης (...) και συνεπώς θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου.»

## ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

### **A. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική**

33. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του αστικού κώδικα έχουν ως εξής:

#### **Άρθρο 281 (κατάχρηση δικαιώματος)**

«Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.»

#### **Άρθρο 288**

«Ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη.»

#### **Άρθρο 291 (παροχή σε ξένο νόμισμα)**

«Όταν πρόκειται για χρηματική οφειλή σε ξένο νόμισμα που πρέπει να πληρωθεί στην Ελλάδα, ο οφειλέτης, αν δεν συμφωνήθηκε το αντίθετο, έχει δικαίωμα να πληρώσει σε εγχώριο νόμισμα με βάση την τρέχουσα αξία του ξένου νομίσματος στο χρόνο και τον τόπο της πληρωμής.»

#### **Άρθρο 305 (διαζευκτική ενοχή)**

«Αν από δύο ή περισσότερες οφειλόμενες παροχές πρέπει να καταβληθεί μόνο η μία (ενοχή διαζευκτική), το δικαίωμα της επιλογής σε περίπτωση αμφιβολίας το έχει ο οφειλέτης.»

### **Άρθρο 388 (απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών)**

«Αν τα περιστατικά στα οποία κυρίως, ενόψει της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, τα μέρη στήριξαν τη σύναψη αμφοτεροβαρούς σύμβασης, μεταβλήθηκαν υστέρα, από λόγους που ήταν έκτακτοι και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν, και από τη μεταβολή αυτή η παροχή του οφειλέτη, ενόψει και της αντιπαροχής, έγινε υπέρμετρα επαχθής, το δικαστήριο μπορεί κατά την κρίση του με αίτηση του οφειλέτη να την αναγάγει στο μέτρο που αρμόζει και να αποφασίσει τη λύση της σύμβασης εξολοκλήρου ή κατά το μέρος που δεν εκτελέστηκε ακόμη.  
(...)»

34. Τα εφαρμοστέα άρθρα του νόμου 2251/1994 σχετικά με την προστασία των καταναλωτών προβλέπουν:

### **Άρθρο 2**

«1. Όροι που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για μελλοντικές συμβάσεις (γενικοί όροι των συναλλαγών), δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή, εάν κατά την κατάρτιση της σύμβασης τους αγνοούσε ανυπαίτως, όπως, ιδίως, όταν ο προμηθευτής δεν του υπέδειξε την ύπαρξή τους ή του στέρησε τη δυνατότητα να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου τους.  
(...)»

6. Γενικοί όροι συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, ο σκοπός της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.

7. Σε κάθε περίπτωση καταχρηστικοί είναι ιδίως οι όροι που:

(...)

β) περιορίζουν τις ανειλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις και ευθύνες των προμηθευτών,

γ) προβλέπουν προθεσμία καταγγελίας της σύμβασης υπερβολικά σύντομη για τον καταναλωτή ή υπερβολικά μακρά για τον προμηθευτή,

δ) συνεπάγονται την παράταση ή ανανέωση της σύμβασης για χρονικό διάστημα υπερβολικά μακρό, αν ο καταναλωτής δεν την καταγγείλει σε ορισμένο χρόνο,

ε) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο, ειδικό και σπουδαίο λόγο, ο οποίος να αναφέρεται στη σύμβαση.»

Σύμφωνα με τη νομολογία, οι διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 2 συνιστούν μία συγκεκριμενοποίηση της γενικής αρχής του άρθρου 281 του αστικού κώδικα. Ερμηνεύοντας την παράγραφο 6, τα εθνικά δικαστήρια δέχονται ότι οι διατάξεις των γενικών όρων συναλλαγών, οι οποίοι επαναλαμβάνουν κανόνες ενδοτικού δικαίου δεν είναι καταχρηστικές. Η νομολογία δέχεται ότι οι γενικοί όροι συναλλαγών, οι οποίοι αποκλίνουν από τις αρχές χωρίς επαρκή και νόμιμο λόγο των βασικών αρχών του ενδοτικού δικαίου είναι καταχρηστικές και, ως εκ τούτου, άκυρες. Η καθοδηγητική λειτουργία του ενδοτικού δικαίου παρεμποδίζεται όταν οι γενικοί όροι των συναλλαγών αλλάζουν, με το περιεχόμενό τους, την κατάσταση η οποία έχει διαμορφωθεί στην βάση του ενδοτικού δικαίου, όσον αφορά μία συγκεκριμένη συμβατική μορφή (αποφάσεις του Αρείου Πάγου με αριθμούς 296/2001, 561/2014 και 13/2018). Έτσι, το ενδοτικό δίκαιο, το οποίο έχει εφαρμογή στην συγκεκριμένη σύμβαση, είναι εκείνο που χρησιμεύει σε κάθε περίπτωση ως μέτρο για την εξέταση της διατάραξης της ισορροπίας (αποφάσεις του Αρείου Πάγου με αριθμούς 1987/2006 και 350/2016).

Ο Άρειος Πάγος έχει τονίσει ότι οι όροι μιας σύμβασης, οι οποίοι επαναλαμβάνουν το περιεχόμενο νομοθετικών διατάξεων, ήτοι οι αποκαλούμενοι «δηλωτικοί» όροι (*naturalia megotii*), εξαιρούνται από τον έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2 § 6 ν. 2251/1994 όταν

μία σύμβαση ανταποκρίνεται πλήρως στο συμβατικό πρότυπο το οποίο ρυθμίζεται από τον νόμο (πώληση, μίσθωση, σύμβαση έργου κλπ...). Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 2 § 6 απορρέει από το άρθρο 1 § 2 α) και β) της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε. και της 13<sup>ης</sup> σκέψης του προοιμίου της.

### **Άρθρο 8**

«1. Ο παρέχων υπηρεσίες ευθύνεται για κάθε περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη που προκάλεσε παράνομα και υπαίτια, με πράξη ή παράλειψη του, κατά την παροχή αυτών στον καταναλωτή. (...)

3. Ο ζημιωθείς υποχρεούται να αποδείξει τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της παροχής της υπηρεσίας και της ζημίας.

4. Ο παρέχων υπηρεσίες φέρει το βάρος της απόδειξης για την έλλειψη παρανομίας και υπαιτιότητας του.

### **Άρθρο 9 ε) – Παραπλανητικές παραλείψεις**

«1. Μια εμπορική πρακτική θεωρείται παραπλανητική όταν, στο πραγματικό της πλαίσιο, λαμβανομένων υπόψη όλων των χαρακτηριστικών της και των περιστάσεων, καθώς και των περιορισμών του συγκεκριμένου μέσου επικοινωνίας, παραλείπει ουσιώδεις πληροφορίες που χρειάζεται ο μέσος καταναλωτής, ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο, για να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση συναλλαγής και ως εκ τούτου τον οδηγεί ή ενδέχεται να τον οδηγήσει να λάβει απόφαση συναλλαγής την οποία διαφορετικά δεν θα ελάμβανε.

«2. Παραπλανητική παράλειψη τεκμαίρεται και όταν ο προμηθευτής αποκρύπτει ουσιώδεις πληροφορίες ή τις παρέχει κατά τρόπο ασαφή, ακατάληπτο, διφορούμενο ή εκτός χρόνου κατά τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1, ή όταν δεν προσδιορίζει την εμπορική επιδίωξη της εμπορικής πρακτικής, εφόσον αυτή δεν είναι ήδη προφανής από το συγκεκριμένο πλαίσιο και όταν, και στις δύο αυτές περιπτώσεις, τούτο έχει ή ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα να λάβει ο μέσος καταναλωτής απόφαση για συναλλαγή την οποία, διαφορετικά, δεν θα είχε λάβει.

35. Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (αριθ. 2501 της 31 Οκτωβρίου 2002), με τίτλο «Ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους» ορίζει:

«Α. Γενικές αρχές:

Τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα οφείλουν :

- Να ενημερώνουν κατάλληλα τους συναλλασσόμενους για τη φύση και τα χαρακτηριστικά των προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών και εν γένει για τους όρους και τις προϋποθέσεις που διέπουν τις τραπεζικές συναλλαγές.

- Να παρέχουν περιοδική έγγραφη ενημέρωση στους συναλλασσόμενους κατά τη διάρκεια ισχύος και λειτουργίας των συμβάσεων για τον τρόπο εφαρμογής των όρων που έχουν συμφωνηθεί.

(...)

Β. Ελάχιστη απαιτούμενη ενημέρωση

Σύμφωνα με τις ως άνω γενικές αρχές τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρέχουν κατ'ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία και πληροφορίες, ώστε οι συναλλασσόμενοι με αυτά να σχηματίζουν πριν από τη σύναψη της σύμβασης σαφή εικόνα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και προϊόντα, όταν αυτά δεν αποτελούν αντικείμενο εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης

(...)

2. Χορηγήσεις

Ως προς τις χορηγήσεις η ελάχιστη ενημέρωση αφορά:

(...)

χ) Ενημέρωση σχετικά με τον κίνδυνο από ενδεχόμενη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας στην περίπτωση δανείων σε συνάλλαγμα ή με ρήτρα συναλλάγματος.

χι) Τη δυνατότητα και το κόστος χρησιμοποίησης τεχνικών κάλυψης του κινδύνου από την ενδεχόμενη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας ή και των επιτοκίων.

(...)»

36. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέχονται από την τράπεζα, μέχρι το τέλος του έτους 2019, τα εθνικά δικαστήρια είχαν εκδώσει πολλές αποφάσεις που την αφορούσαν σε υποθέσεις ανάλογες με εκείνη της προσφεύγουσας: (α) 615 αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, από τις οποίες 568 (92,4%) αποφάνθηκαν υπέρ του κύρους του δανείου και 47 (7,6%) κατά. Από αυτές τις 47 αποφάσεις, 9 εξαφανίστηκαν μετά από έφεση και, όσον αφορά τις υπόλοιπες, οι κατ' έφεση δίκες εκκρεμούν ακόμη, (β) επί ανακοπών κατά διαταγών πληρωμής, έχουν εκδοθεί 119 αποφάσεις πρωτοβαθμίων δικαστηρίων από τις οποίες 110 (92,4%) έχουν αποφανθεί υπέρ του κύρους του δανείου και 9 (7,6%) κατά, (γ) 44 εφετειακές αποφάσεις έχουν εξάλλου εκδοθεί υπέρ των θέσεων της τράπεζας και 1 (η οποία έχει αποτελέσει το αντικείμενο μιας αίτησης αναίρεσης η οποία εκκρεμεί ακόμη) κατά. Η τράπεζα ισχυρίζεται ότι η κατάσταση είναι ανάλογη, όσον αφορά στις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί επί αγωγών στρεφομένων κατά άλλων τραπεζών.

37. Στις 5 Ιουνίου 2020, το Πρωτοδικείο Αθηνών υπέβαλε, στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον του μεταξύ δύο φυσικών προσώπων και της Τράπεζας Πειραιώς, στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προδικαστικό ερώτημα, σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης. Το δικαστήριο έθεσε τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1. Το άρθρο 8 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, το οποίο παρέχει στα Κράτη μέλη την ευχέρεια να υιοθετήσουν πλέον αυστηρές διατάξεις προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα μεγαλύτερο επίπεδο προστασίας του καταναλωτή – επιτρέπει σε ένα Κράτος μέλος να μην μεταφέρει στο εθνικό δίκαιό του το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ και να δέχεται την θέση και των όρων οι οποίοι απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού ή ενδοτικού δικαίου στον έλεγχο του δικαστή;

2. Είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι, παρά το γεγονός ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο και δεύτερο εδάφιο [το δεύτερο εδάφιο, όμοιο με την τελευταία φράση της σκέψης 13 του προοιμίου της Οδηγίας, υπάρχει μόνον στην εκδοχή στην ελληνικά γλώσσα], της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ δεν

έχει μεταφερθεί ρητώς στο ελληνικό δίκαιο, αυτό έχει εμμέσως ενσωματωθεί στο τελευταίο δυνάμει του περιεχομένου των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1, της Οδηγίας αυτής, όπως το περιεχόμενο αυτό έχει μεταφερθεί στο άρθρο 2, παράγραφος 6, του νόμου 2251/1994;

3. Η έννοια του καταχρηστικού όρου και το πεδίο εφαρμογής του, όπως ορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1, της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, περιλαμβάνουν την απόκλιση η οποία προβλέπεται από το άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της Οδηγίας 93/13;

4. Ο έλεγχος του καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών γενικών όρων, με την έννοια των διατάξεων της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, έχει εφαρμογή σε έναν όρο ο οποίος υπάρχει μέσα σε μία σύμβαση χορήγησης δανείου που έχει καταρτισθεί μεταξύ ενός καταναλωτή και ενός πιστωτικού ιδρύματος και που επαναλαμβάνει την διατύπωση μιας διάταξης ενδοτικού δικαίου του Κράτους μέλους, όταν ο όρος αυτός δεν έχει αποτελέσει το αντικείμενο μιας χωριστής διαπραγμάτευσης;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εκκρεμής.

## **B. Το εφαρμοστέο ευρωπαϊκό δίκαιο**

38. Οι εφαρμοστέες διατάξεις της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ σχετικά με τους καταχρηστικούς όρους των συμβάσεων οι οποίες έχουν συναφθεί με τους καταναλωτές προβλέπουν:

### **Άρθρο 1**

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (...) δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

### **Άρθρο 3**

«1. Ρήτρα σύμβασης που δεν αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.

2. Θεωρείται πάντοτε ότι η ρήτρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και όταν ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δε μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό της, ιδίως στα πλαίσια μιας σύμβασης προσχώρησης.

Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιας ρήτρας ή για μια μεμονωμένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο μιας σύμβασης, εάν η συνολική αξιολόγηση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, παρ' όλα αυτά, πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης.

Εάν ο επαγγελματίας ισχυρίζεται ότι για μια τυποποιημένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, φέρει το βάρος της απόδειξης.

3. Το παράρτημα περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές.»

### **Άρθρο 4 § 2**

«Η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό.»

### **Άρθρο 6 § 1**

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή,

τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

### **Άρθρο 8**

«Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή διατηρούν, στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία, αυστηρότερες διατάξεις σύμφωνες προς τη συνθήκη, για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή.»

Οι αιτιολογικές σκέψεις 12 και 13 του προοιμίου της Οδηγίας ορίζουν:

#### **Αιτιολογική σκέψη 12**

«εκτιμώντας ότι, παρ' όλα αυτά, ως έχουν σήμερα οι εθνικές νομοθεσίες, μόνον μερική εναρμόνιση είναι δυνατή- ότι, ιδίως, μόνον οι συμβατικές ρήτρες για τις οποίες δεν υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας οδηγίας- ότι έχει σημασία εν προκειμένω να δοθεί στα κράτη η δυνατότητα, τηρουμένης της συνθήκης, να παρέχουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας στον καταναλωτή μέσω εθνικών διατάξεων αυστηρότερων από τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας,»

#### **Αιτιολογική σκέψη 13**

«εκτιμώντας ότι οι νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες- ότι, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα- ότι, γι' αυτό τον λόγο, η έκφραση "νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου" που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2 καλύπτει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως,»

39. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το άρθρο 1 § 2 της Οδηγίας 93/13 προβλέπει ότι οι όροι μιας σύμβασης οι οποίοι επαναλαμβάνουν εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, χωρίς να επιφέρουν μία αλλαγή του πεδίου εφαρμογής τους ή του περιεχομένου τους μέσω ενός συμβατικού όρου, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της Οδηγίας αυτής, δηλαδή αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της τελευταίας διότι τεκμαίρεται ότι υπηρετούν τη συμβατική ισορροπία που εγγυάται ο εθνικός νομοθέτης (απόφαση της 21.03.2013, υπόθεση C-92/11, RWE VENTRIEB, σημεία 25-28, απόφαση της 10.09.2014, υπόθεση C-34/13, KUSIANOVA, σημεία 76-80, απόφαση της 30.04.2014, υπόθεση C-26/13, ÁRPÁD KÁSLER και HAJNALKA RÁBAI κατά OTP JELZÁLOGBANK ZRT, σημεία 80-85, απόφαση της 20.09.2017, υπόθεση C-186/16, RUXANDRA κατά BANCA ROMANESKA SA, σημεία 27-29). Ο ενωσιακός νομοθέτης αποφάσισε ρητώς να διατηρήσει την ισορροπία αυτή, όπως προκύπτει από τους όρους της τρίτης σκέψης και του άρθρου 1 § 2 της Οδηγίας (απόφαση της 30 Απριλίου 2014, υπόθεση C-280/13, BARCLAYS BANK SA, σημείο 41). Το εθνικό δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγξει κατά πόσον οι όροι που αποτελούν το αντικείμενο της επιληφθείσας διαφοράς απηχούν τις νομοθετικές ή τις κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου και, ως εκ τούτου, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της Οδηγίας 93/13 (απόφαση της 30 Μαΐου 2013, υπόθεση C-488/11, DIRK FREDERIUK ASBECK BRUSSE και KATARINA DE MAN GRABITO, σημείο 33).

40. Όσον αφορά το καθήκον ενημέρωσης του καταναλωτή, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπογράμμισε τα ακόλουθα στην πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση C-26/13, KÁSLER και RÁBAI:

«70. Όμως, όσον αφορά αυτό το άρθρο 5 [της Οδηγίας 93/13], το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η ενημέρωση, πριν την κατάρτιση μιας σύμβασης, σχετικά με τους συμβατικούς όρους και τις συνέπειες της κατάρτισης αυτής είναι, για έναν καταναλωτή, θεμελιώδους σημασίας. Ο τελευταίος αποφασίζει ιδίως στην βάση της ενημέρωσης αυτής αν επιθυμεί να δεσμευθεί σημαντικά με έναν επαγγελματία προσχωρώντας

στους όρους οι οποίοι έχουν συνταχθεί εκ των προτέρων από τον τελευταίο (βλέπε απόφαση RWE Ventrieb, EU:C:2013:180, σημείο 44).

71. Η απαίτηση της διαφάνειας των συμβατικών όρων η οποία τίθεται από την Οδηγία 93/13 δεν θα μπορούσε συνεπώς να περιοριστεί στον μόνο κατανοητό χαρακτήρα στο τυπικό και γραμματικό επίπεδο αυτών.»

41. Προς την ίδια κατεύθυνση, και όσον αφορά τους κινδύνους τους οποίους διέτρεχαν οι ιδιώτες που δανείζονταν σε ξένο νόμισμα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε με τον ακόλουθο τρόπο στην απόφασή του της 20 Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank Nyrt. και OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. κατά Teréz Pylés και Emil Kiss (υπόθεση C-51/17):

«78. (...) το άρθρο 4, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13 πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε η απαίτηση σύμφωνα με την οποία ένας συμβατικός όρος πρέπει να διατυπώνεται κατά τρόπο σαφή και κατανοητό υποχρεώνει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να παρέχουν στους δανειολήπτες πληροφορίες επαρκείς που να επιτρέπουν στους τελευταίους να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με σφροσύνη και μετά λόγου γνώσεως. Προς τούτο, η απαίτηση αυτή σημαίνει ότι ένας όρος σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο πρέπει να είναι κατανοητός από τον καταναλωτή τόσο σε τυπικό και γραμματικό επίπεδο, όσο και όσον αφορά την συγκεκριμένη έναρξή του, κατά τρόπο ώστε ένας μέσος καταναλωτής, κανονικά ενημερωμένος και λογικά προσεκτικός και συνετός, να μπορεί όχι μόνον να έχει συνείδηση της πιθανότητας υποτίμησης του εθνικού νομίσματος σε σχέση με το ξένο νόμισμα στο οποίο είναι εκπεφρασμένο το δάνειο, αλλά και να αξιολογήσει τις οικονομικές συνέπειες, δυνητικά σημαντικές, ενός τέτοιου όρου για τις οικονομικές υποχρεώσεις του.»

Ωσαύτως, η ίδια αυτή απόφαση δέχθηκε ότι:

«52. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13, το οποίο αναφέρεται στους όρους οι οποίοι απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, εισάγει μία εξαίρεση από

το πεδίο εφαρμογής της τελευταίας. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η εξαίρεση αυτή υποθέτει την συνδρομή δύο προϋποθέσεων. Αφ' ενός, ο συμβατικός όρος πρέπει να απηχεί μία νομοθετική ή κανονιστική διάταξη και, αφ' ετέρου, η διάταξη αυτή πρέπει να είναι αναγκαστικού δικαίου (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, την απόφαση της 20 Σεπτεμβρίου 2017, *Andriuc e.a.*, C-186/16, EU:C:2017:703, σημεία 27 και 28 και αναφερόμενη νομολογία).

53. Αυτή η εξαίρεση από την εφαρμογή του καθεστώτος της Οδηγίας 93/13 δικαιολογείται από το γεγονός ότι είναι θεμιτό, κατ' αρχήν, να τεκμαίρεται ότι ο εθνικός νομοθέτης έχει εγκαταστήσει μία ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των διαδίκων σε ορισμένες συμβάσεις (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, απόφαση της 21 Μαρτίου 2013, *RWE Vventrieb*, EU:C:2013:180, σημείο 28).

54. Εν τούτοις, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι ένα εθνικό δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι, με βάση ιδίως τον σκοπό της Οδηγίας αυτής, ήτοι την προστασία των καταναλωτών κατά των καταχρηστικών όρων οι οποίοι έχουν περιληφθεί μέσα στις συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί με τους τελευταίους από επαγγελματίες, η εξαίρεση η οποία έχει εισαχθεί από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της ίδιας Οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, την απόφαση *Andriuc e.a.*, C-186/16, EU:C:2017:703, σημείο 31 και αναφερόμενη νομολογία).»

42. Σε μία άλλη απόφαση της 9 Ιουλίου 2020, NG και OH κατά SC Banca Transilvania (υπόθεση C-81/19), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόνισε τα ακόλουθα:

«23. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13, το οποίο αναφέρεται στους όρους οι οποίοι απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, εισάγει μία εξαίρεση από

το πεδίο εφαρμογής της τελευταίας (απόφαση της 20 Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank Nyrt. και OTP Faktoring C-51/17, EU:C:2018:750, σημείο 52).

24. Η εξαίρεση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά και η εφαρμογή της υποθέτει ότι δύο προϋποθέσεις πληρούνται, ήτοι, αφ' ενός, ο συμβατικός όρος πρέπει να απηχεί μία νομοθετική ή κανονιστική διάταξη και, αφ' ετέρου, η διάταξη αυτή πρέπει να είναι αναγκαστικού δικαίου (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, την απόφαση της 3 Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σημεία 30 και 31 καθώς και αναφερόμενη νομολογία).

25. Όπως προκύπτει από την δέκατη τρίτη σκέψη της Οδηγίας 93/13, η έκφραση «νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου», η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής, καλύπτει και τους κανόνες οι οποίοι, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών όταν δεν έχει συμφωνηθεί κάποια άλλη ρύθμιση (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, την απόφαση της 21 Μαρτίου 2013, RWE Vventrieb, EU:C:2013:180, σημείο 26, και την απόφαση της 3 Απριλίου 2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, σημείο 29).

26. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί επανειλημμένως ότι αυτή η εξαίρεση της εφαρμογής του καθεστώτος της Οδηγίας 93/13 δικαιολογείται από το γεγονός ότι είναι θεμιτό, κατ' αρχήν, να τεκμαίρεται ότι ο εθνικός νομοθέτης έχει εγκαταστήσει μία ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των διαδίκων σε ορισμένες συμβάσεις (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, την απόφαση της 21 Μαρτίου 2013, RWE Vventrieb, EU:C:2013:180, σημείο 28, καθώς και την απόφαση της 20 Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank Nyrt. και OTP Faktoring C-51/17, EU:C:2018:750, σημείο 53).

27. Κατά συνέπεια, η περίπτωση σύμφωνα με την οποία ο εθνικός νομοθέτης εισήγαγε μία ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των διαδίκων σε ορισμένες συμβάσεις συνιστά όχι μία προϋπόθεση για την εφαρμογή της εξαίρεσης η οποία προβλέπεται

από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13, αλλά την αιτιολογία μιας τέτοιας εξαίρεσης.»

43. Ένας συλλογισμός παρόμοιος με εκείνον της πιο πάνω μνημονευόμενης απόφασης περιλαμβάνεται επίσης στις ακόλουθες αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης: απόφαση της 7 Ιουλίου 2019, υποθέσεις C-349/18 έως C-351/18, Nationale Maatschappij der Bergische Spoorwengen κατά Mbutuku Kanyebe, Larissa Niejs, Jean-Luis Anita Dedroog, σημεία 57 επ., απόφαση της 3 Οκτωβρίου 2019, C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak κατά Raiffeisen International AG, σημεία 45, 48 και 59, απόφαση της 20 Σεπτεμβρίου 2017, υπόθεση C-186/16, Ruxandra κατά Banka Romaneska SA, σημεία 27-29 και 32, απόφαση της 20 Σεπτεμβρίου 2018, υπόθεση C-51/17, OTP Bank Nyrt. και OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. κατά Teréz Ilyés, σημεία 20, 52, 53, 63, 64, 70 και 77, απόφαση της 23 Οκτωβρίου 2014, υποθέσεις C-359/11 και C-400/11, Alexandra Schulz και Technische Werke Schussental GmbH und Co. και Josef Egbringhoff κατά Stadtwerke Ahaus GmbH, σημείο 51, απόφαση της 10 Σεπτεμβρίου 2014, υπόθεση C-34/13, Monika Kusionnova κατά Smart Capital s.a., σημεία 76 και 79, απόφαση της 30 Απριλίου 2014, υπόθεση C-26/13, Árpád Kásler και Hajnalka Káslerné Rábai κατά Jelzalogbank Zrt, σημεία 80, 82 και 85, απόφαση της 21 Μαρτίου 2013, υπόθεση C-92/11, RWE VENTRIEB AG κατά Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen, σημεία 26-28, απόφαση της 30 Απριλίου 2014, Barclays Bank SA κατά Sara Sánchez Garcia, Alejandro Chacón Barrera, σημεία 41-42.

#### ΑΙΤΙΑΣΗ

44. Επικαλούμενη το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, η προσφεύγουσα παραπονείται για το ότι υποχρεώθηκε να καταβάλει στην τράπεζα ένα ποσό σε ευρώ πολύ μεγαλύτερο από εκείνο, το οποίο είχε δανειστεί σε ελβετικά φράγκα.

#### ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

45. Η προσφεύγουσα παραπονείται, διότι η επιβολή σε αυτήν της υποχρέωσης να αποπληρώσει το στεγαστικό δάνειό της, το οποίο καταρτίστηκε σε ελβετικά φράγκα, προσαυξημένο κατά 60%, προκειμένου να αποφύγει την απώλεια του υποθηκευμένου διαμερίσματός του, σε συνδυασμό με την άρνηση των δικαστηρίων να εξετάσουν τον καταχρηστικό χαρακτήρα του όρου της σύμβασης σχετικά με αυτήν την προσαύξηση, συνιστά δυσανάλογη παρέμβαση στο δικαίωμά της για σεβασμό της περιουσίας της. Επικαλείται μία παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.

46. Κατά πρώτο λόγο, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν σεβάστηκε την αρχή της επικουρικότητας και δεν εξήντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα. Κατ' αρχήν, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως στην αίτηση αναίρεσής της ενώπιον του Αρείου Πάγου (πιο πάνω παράγραφος 11), η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε, ούτε καν επί της ουσίας, παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου ή αντίστοιχη διάταξη του Συντάγματος ή της εθνικής νομοθεσίας. Επέλεξε να μην καταθέσει έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης, αλλά να προσφύγει απευθείας ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο οποίος, από την πλευρά του, δεν μπορεί να αποφανθεί εκ νέου επί των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επίσης, ότι η προσφεύγουσα παρέλειψε να επικαλεστεί, με την αίτηση αναίρεσής της, άλλες νομικές βάσεις, οι οποίες θα ήταν περισσότερο αποτελεσματικές από εκείνες που είχε επικαλεστεί (πιο πάνω παράγραφος 11), ήτοι τα άρθρα 288 και 388 του αστικού κώδικα (πιο πάνω παράγραφος 17). Η

Κυβέρνηση υποστηρίζει, επίσης, ότι η προσφεύγουσα δεν κατέθεσε ούτε αγωγή αποζημίωσης με βάση το άρθρο 8 του ν. 2251/1994.

47. Κατά δεύτερο λόγο, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι υπήρξε θύμα με την έννοια του άρθρου 34 της Σύμβασης διότι, συνάπτοντας το δάνειό της σε ελβετικά φράγκα, απέκτησε σημαντικό πλεονέκτημα μεταξύ των ετών 2007 και 2012: στην πραγματικότητα, μέχρι το 2012, η προσφεύγουσα είχε καταβάλει στην τράπεζα το συνολικό ποσό των 41.954,60 EUR ενώ, αν είχε συνάψει το δάνειο σε ευρώ, θα είχε καταβάλει, κατά τη διάρκεια του ιδίου χρονικού διαστήματος, το ποσό των 46.688,71 EUR.

48. Κατά τρίτο λόγο, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η προσφεύγουσα δεν είχε περιουσιακό συμφέρον προστατευόμενο από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Η διαφορά που ήχθη ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εν προκειμένω είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό του ύψους της οφειλής της προσφεύγουσας έναντι της τράπεζας. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει, επίσης, ότι η εν λόγω δικαστική διαδικασία δεν έχει καμία άμεση ή έμμεση σχέση με το περιουσιακό δικαίωμα της προσφεύγουσας επί του διαμερίσματος, για την απόκτηση του οποίου συνάφθηκε το δάνειο. Η απόρριψη της αγωγής της είχε ως συνέπεια την υποχρέωση της προσφεύγουσας να συνεχίζει να αποπληρώνει το δάνειο, σύμφωνα με τον τρόπο που έχει συμφωνηθεί.

49. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν χρειάζεται να αποφανθεί επί των πιο πάνω αναφερομένων προκαταρκτικών ενστάσεων της Κυβέρνησης διότι, σε κάθε περίπτωση, συμπεραίνει το απαράδεκτο της προσφυγής για τους λόγους που ακολουθούν.

#### **A. Επί του αντικειμένου της διαφοράς**

50. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν υπήρξε παρέμβαση στο δικαίωμα της προσφεύγουσας στην περιουσία της.

Αφενός, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν υπήρξε αύξηση κατά 60% του οφειλομένου κεφαλαίου (σε ευρώ) όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα. Στις 4 Φεβρουαρίου 2015, το σύνολο του εξοφληθέντος κεφαλαίου (177.821,91 EUR) και του ανεξόφλητου κεφαλαίου (27.306,97 EUR) σε ελβετικά φράγκα

αντιστοιχούσε σε 205.000 EUR περίπου (177.821,91 + 27.306,97). Κατά συνέπεια, η αύξηση του αρχικού κεφαλαίου (κατά την μετατροπή του σε ευρώ) ανερχόταν σε 55.000 EUR περίπου, ήτοι στο 1/3 του κεφαλαίου αυτού και όχι σε 60%. Επίσης, καθώς η σύμβαση καταρτίστηκε για μεγάλη διάρκεια, το συνολικό ποσό σε ευρώ, το οποίο θα απαιτηθεί για την καταβολή των δόσεων, θα πρέπει να υπολογισθεί στη λήξη της σύμβασης.

Αφετέρου, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν υπήρξε άρνηση εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων να εξετάσουν τον καταχρηστικό χαρακτήρα του επίδικου όρου της σύμβασης, αλλά αναγνώριση ότι ο όρος αυτός δεν ήταν καταχρηστικός, διότι απηχούσε κανόνα ενδοτικού δικαίου, ο οποίος είχε εν προκειμένω εφαρμογή: τόσο το πρωτοδικείο, όσο και ο Άρειος Πάγος, έκριναν ότι ο προαναφερθείς όρος ήταν δηλωτικός, διότι απηχούσε το άρθρο 291 του αστικού κώδικα, μια διάταξη που ρύθμιζε την συμβατική σχέση της προσφεύγουσας.

51. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η παρούσα υπόθεση συνιστά περίπτωση σημαντικής οικονομικής δυσαναλογίας μεταξύ ενός κινδύνου ουσιαστικά ανύπαρκτου για την τράπεζα και των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν εν αγνοία των κινδύνων. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι η εκ μέρους της τράπεζας συμπερίληψη μέσα στη σύμβαση ενός μη διαφανούς όρου προκάλεσε δραματική ανισορροπία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, στον βαθμό που η προσφεύγουσα ανέλαβε, εν πλήρη αγνοία, έναν κίνδυνο που την υποχρέωσε στη συνέχεια να αποπληρώσει ένα δάνειο σε ποσό που δεν έχει καμία σχέση με το ποσό, το οποίο δανείστηκε. Η αύξηση του ύψους του δανεισθέντος κεφαλαίου δεν ήταν καθαρά λογιστική, αλλά πραγματική, διότι το αρχικώς δανεισθέν κεφάλαιο των 150.000 EUR εξοφλήθηκε πλήρως.

52. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφεύγουσα, εκτιμώντας ότι όφειλε να εξοφλήσει ένα ποσό πολύ μεγαλύτερο εκείνου το οποίο είχε δανειστεί, προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων με αίτημα να αναγνωρισθεί η ακυρότητα του όρου με αρ. 7 της σύμβασης δανείου και να αναγνωρισθεί, επίσης, ότι αυτή δεν όφειλε πλέον πρόσθετα ποσά στην τράπεζα. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και, εν τέλει, ο Άρειος Πάγος έκριναν ότι ο όρος, δυνάμει του οποίου η προσφεύγουσα

ήταν υποχρεωμένη να αποπληρώσει ορισμένα ποσά μεγαλύτερα από εκείνα τα οποία είχε δανειστεί, δεν ήταν καταχρηστικός.

53. Το Δικαστήριο σημειώνει, επίσης, ότι υπήρξε αύξηση του δανεισθέντος κεφαλαίου, ενώ η μόνη διαφωνία τους αφορά στο πραγματικό ύψος της αύξησης αυτής.

54. Η αύξηση αυτή του κεφαλαίου, καθώς και η υποχρέωση που βάρυνε την προσφεύγουσα κατ' εφαρμογήν του όρου με αρ. 7 της σύμβασης να καταβάλει κάποια πρόσθετα ποσά, συνδυαζόμενες με την ερμηνεία του εθνικού δικαίου εκ μέρους των επιληφθέντων δικαστηρίων με τρόπο που αποκλείει οποιονδήποτε έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα του όρου με αρ. 7, θα μπορούσαν να αποτελέσουν παρέμβαση στο δικαίωμα της ενδιαφερόμενης για σεβασμό της περιουσίας της. Μία τέτοια ενδεχόμενη παρέμβαση ουδόλως θα ήταν εν προκειμένω η συνέπεια οποιασδήποτε επέμβασης του Κράτους αλλά περισσότερο το αποτέλεσμα μιας διαφοράς μεταξύ ιδιωτών (της τράπεζας και της τρίτης παρεμβαίνουσας τράπεζας).

55. Υπό συνθήκες τέτοιες όπως οι προκείμενες, το Δικαστήριο υπενθυμίζει τη νομολογία του, σύμφωνα με την οποία, υπό ορισμένες περιστάσεις, το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου μπορεί να επιβάλλει «ορισμένα μέτρα απαραίτητα για την προστασία του δικαιώματος ιδιοκτησίας (...), ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες πρόκειται για μία διαφορά μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων» (*Sovtransavto Holding κατά Ουκρανίας* (αριθ. 48553/99, § 96, CEDH 2002-VII). Η αρχή αυτή έχει εφαρμοστεί ευρέως στο πλαίσιο διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης στρεφόμενων κατά ιδιωτών οφειλετών (*Fuklev κατά Ουκρανίας*, αριθ. 71186/01, §§ 89-91, 7 Ιουνίου 2005, *Kesyan κατά Ρωσίας*, αριθ. 36496/02, 19 Οκτωβρίου 2006, και *Koton κατά Ρωσίας* [GC], αριθ. 54522/00, § 112, CEDH 2012. Βλέπε επίσης *Kin-Stib και Majkić κατά Σερβίας*, αριθ. 12312/05, § 84, 20 Απριλίου 2010, και *Marčić και λοιποί κατά Σερβίας*, αριθ. 17556/05, § 56, 30 Οκτωβρίου 2007).

56. Στις αποφάσεις του *Blumberga κατά Λετονίας* (αριθ. 70930/01, § 67, 14 Οκτωβρίου 2008) και *Koton* (πιο πάνω αναφερόμενη, § 113), το Δικαστήριο έχει δεχθεί: «[κ]άθε προσβολή του δικαιώματος στον σεβασμό της περιουσίας που

διαπράχθηκε από έναν ιδιώτη γεννά για το Κράτος τη θετική υποχρέωση να εγγυηθεί μέσα στην εθνική έννομη τάξη του ότι το δικαίωμα ιδιοκτησίας θα προστατεύεται επαρκώς από τον νόμο και ότι κατάλληλα ένδικα μέσα θα επιτρέπουν στο θύμα μιας τέτοιας προσβολής να υπερασπισθεί τα δικαιώματά του, ιδίως, ανάλογα με την περίπτωση, αξιώνοντας αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας». Έπεται ότι το Κράτος μπορεί να υποχρεωθεί να λάβει, υπό τέτοιες συνθήκες, είτε μέτρα πρόληψης είτε μέτρα αποκατάστασης.

57. Μεταξύ των μέτρων αποκατάστασης, τα οποία το Κράτος μπορεί να υποχρεωθεί να λάβει σε ορισμένες περιστάσεις, υπάρχει η θέσπιση ενδίκων βοηθημάτων ικανών να επιτρέψουν στον ζημιωθέντα διάδικο να υποστηρίξει αποτελεσματικά τα δικαιώματά του. Η ύπαρξη θετικών υποχρεώσεων δικονομικής φύσεως στο πεδίο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, παρά τη σιωπή της διάταξης αυτής επί του ζητήματος αυτού, έχει αναγνωριστεί από το Δικαστήριο τόσο σε υποθέσεις οι οποίες αφορούν τις κρατικές αρχές (*Jokela κατά Φινλανδίας*, αριθ. 28856/95, § 45, CEDH 2002-IV. Βλέπε επίσης *Zehentrer κατά Αυστρίας*, αριθ. 20082/02, § 73, 16 Ιουλίου 2009), όσο και σε υποθέσεις, οι οποίες αναφέρονται, όπως εν προκειμένω, σε διαφορά μεταξύ ιδιωτών αποκλειστικά. Έτσι, σε μία υπόθεση που ανήκει στη δεύτερη κατηγορία, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το Κράτος είχε την υποχρέωση να προβλέπει μία δικαστική διαδικασία που προσφέρει τις αναγκαίες δικονομικές εγγυήσεις και επιτρέπει έτσι στα εθνικά δικαστήρια να αποφαίνονται αποτελεσματικά και με ευθυκρισία επί οποιασδήποτε τυχόν διαφορά μεταξύ ιδιωτών (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Sovtransavto Holding*, § 96. Βλέπε επίσης *Anheuser-Bush Inc. κατά Πορτογαλίας* [GC], αριθ. 73049/01, § 83, CEDH 2007-1, και *Freitag κατά Γερμανίας*, αριθ. 71440/01, § 54, 19 Ιουλίου 2007).

58. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η αποστολή του συνίσταται στο να εκτιμά αν ο τρόπος, με τον οποίο τα εθνικά δικαστήρια αποφάνθηκαν επί μιας διαφοράς σχετικά με δικαιώματα κυριότητας μεταξύ ιδιωτών, ήταν σύμφωνος προς το εθνικό δίκαιο, καθώς και να εξασφαλίζει ότι οι αποφάσεις των τελευταίων δεν ήταν αυθαίρετες ή πρόδηλα παράλογες (βλέπε, εν τέλει, *Kanevska κατά Ουκρανίας* (déc.), αριθ. 73944/11, § 45 in fine, 17 Νοεμβρίου 2020).

59. Το Δικαστήριο θα εξετάσει, συνεπώς, την υπόθεση υπό το πρίσμα των θετικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και τούτο με την υπόθεση ότι μία τέτοια διάταξη έχει εφαρμογή, εν προκειμένω, ζήτημα το οποίο επαναλαμβάνει ότι δεν κρίνει απαραίτητο να εξετάσει (πιο πάνω παράγραφος 44).

## **B. Επί του σεβασμού εκ μέρους του Κράτους των θετικών υποχρεώσεων του επί του ζητήματος**

### *1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων*

#### **α) Η Κυβέρνηση**

60. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η μεταβολή της ισοτιμίας μεταξύ δύο νομισμάτων μπορεί να θεωρηθεί μερικές φορές ως μικρή ή μεγάλη, αλλά ποτέ ως μη αναμενόμενη. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος ήταν μία φυσική συνέπεια της επιλογής της προσφεύγουσας στο πλαίσιο της συμβατικής ελευθερίας της. Έχει γίνει δεκτό ότι η επιλογή της σύναψης ενός δανείου σε ελβετικά φράγκα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες, οφειλόταν στο πλέον ελκυστικό επιτόκιο, το οποίο προσφερόταν από τις τράπεζες για τα δάνεια του τύπου αυτού (2,0633%), σε σχέση με το επιτόκιο των δανείων σε ευρώ (3,612%). Έχει γίνει, επίσης, δεκτό ότι οι δανειολήπτες σε ελβετικά φράγκα επωφελήθηκαν σημαντικά από αυτό το χαμηλότερο επιτόκιο.

61. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι από το 2007 μέχρι το 2012, η προσφεύγουσα κατέβαλε το ποσό των 21.334,93 EUR για το κεφάλαιο και το ποσό των 20.619,67 EUR για τους τόκους, ήτοι 41.954,60 EUR συνολικά. Αν η προσφεύγουσα είχε συνάψει το δάνειο σε ευρώ, αυτή θα είχε καταβάλει 19.897,77 EUR για το κεφάλαιο και 26.790,94 EUR για τους τόκους (ήτοι 46.688,71 EUR), ένα ποσό ανώτερο (κατά 15%) εκείνου το οποίο αυτή πράγματι κατέβαλε.

62. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι δανειολήπτες σε ελβετικά φράγκα, όπως η προσφεύγουσα, είχαν ενημερωθεί από τις τράπεζες σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο, με την υπόδειξη παραδειγμάτων και με ειδική αλληλογραφία. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το γεγονός ότι το 90,4% των

στεγαστικών δανείων συνήφθησαν σε ευρώ, παρά το υψηλότερο επιτόκιο, δείχνει ότι οι δανειολήπτες σε ελβετικά φράγκα προτίμησαν, μετά λόγου γνώσεως, το άμεσο αποτέλεσμα του χαμηλότερου επιτοκίου, χωρίς να ασχοληθούν με τον κίνδυνο μιας μελλοντικής μεταβολής της ισοτιμίας. Εξάλλου, είναι σαφές ότι η προσφεύγουσα ήταν ενήμερη σχετικά με τον κίνδυνο αυτό, διότι έλαβε μέτρα προκειμένου να προστατευθεί: ασφαλίστηκε επί τρία έτη κατά του κινδύνου αύξησης των τοκοχρεωλυτικών δόσεών της εξαιτίας μιας ενδεχόμενης αύξησης της συναλλαγματικής ισοτιμίας και είχε την δυνατότητα να παρατείνει την ασφάλιση αυτή. Ασφαλίστηκε κατά του κινδύνου θανάτου και εκείνου της ολικής ανικανότητας. Γνώριζε επίσης ότι στη σύμβαση δανείου υπήρχε όρος που της επέτρεπε να ζητήσει την μετατροπή του νομίσματος του δανείου σε ευρώ. Τέλος, είχε την δυνατότητα να διαπραγματευθεί τέσσερις τροποποιήσεις της αρχικής σύμβασης, με τις οποίες είχε επιτύχει παρατάσεις των προθεσμιών και των ρυθμίσεων όσον αφορά στην αποπληρωμή.

63. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει, επίσης, ότι δεν ήταν το κεφάλαιο που δανείστηκε η προσφεύγουσα κυμαινόμενο, αλλά το ύψος της τοκοχρεωλυτικής δόσης σε ευρώ, ανάλογα με τη διακύμανση της ισοτιμίας. Πράγματι, σε ολόκληρη τη διάρκεια του δανείου, εν προκειμένω 25 έτη, απρόβλεπτα γεγονότα μπορούν να συμβούν, επιφέροντας μία σημαντική διακύμανση της ισοτιμίας και, ως εκ τούτου, την ενδεχόμενη περιουσιακή ζημία του οφειλέτη. Εξάλλου, ούτε οι εθνικές αρχές ούτε η τράπεζα δεν μπορούσαν να προβλέψουν εκ των προτέρων τη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

64. Η Κυβέρνηση τονίζει ότι, προκειμένου να δανείζει σε ελβετικά φράγκα, η τράπεζα δανειζόταν η ίδια το νόμισμα αυτό στη διατραπεζική αγορά, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να αποπληρώνει τα δικά της δάνεια με την ισχύουσα συναλλαγματική ισοτιμία την ημέρα της καταβολής. Αν γινόταν δεκτή η θέση της προσφεύγουσας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων να αποπληρώσει το δάνειό της με την ισοτιμία που ίσχυε την ημερομηνία της εκταμίευσης, αυτό θα προξενούσε ζημία στην τράπεζα. Εξάλλου, η απόρριψη της αγωγής της προσφεύγουσας για τους λόγους που αναπτύχθηκαν από τον Άρειο Πάγο δεν

σημαίνει ότι, αν τα εθνικά δικαστήρια είχαν κρίνει ότι ο όρος με αρ. 7 δεν ήταν δηλωτικός, θα τον έκριναν στη συνέχεια καταχρηστικό.

### **β) Η προσφεύγουσα**

65. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι το νόμισμα του δανείου ήταν το ευρώ και όχι το ελβετικό φράγκο. Η υπογραφείσα σύμβαση ήταν εκπεφρασμένη σε ευρώ, διότι το ποσό των 150.000 EUR ήταν τυπωμένο στη σύμβαση την ημερομηνία της υπογραφής της (2 Ιανουαρίου 2007). Το σημείο της σύμβασης, στο οποίο ήταν προορισμένο να αναφέρεται το ποσό σε ελβετικό φράγκο, παρέμεινε κενό και συμπληρώθηκε χειρόγραφα μεταγενέστερα, ήτοι την ημερομηνία εκταμίευσης του ποσού (12 Ιανουαρίου 2007). Τόσο η εκταμίευση του ποσού, όσο και η εξόφληση των δόσεων, ελάμβαναν χώρα σε ευρώ, όπως προβλεπόταν από την σύμβαση δανείου. Επίσης, ουδέποτε υπήρξε μετατροπή σε ελβετικά φράγκα από την τράπεζα των ποσών σε ευρώ που καταβλήθηκαν για τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις.

66. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο επίδικος όρος δεν τηρούσε την αρχή της διαφάνειας των γενικών όρων, διότι δεν αποκάλυπτε τη λειτουργία του μέσα στην σύμβαση και την μεταβλητότητα των αποπληρωμών του ιδίου του κεφαλαίου. Ισχυρίζεται ότι ουδέποτε ενημερώθηκε από την τράπεζα για τους κινδύνους, οι οποίοι συνδέονται με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, ότι ουδέποτε έλαβε αλληλογραφία ως προς τούτο και ότι δεν ενημερώθηκε πριν την σύναψη της σύμβασης σχετικά με την δυνατότητα και με το κόστος αντιστάθμισης των κινδύνων αυτών, όπως το απαιτούν η τραπεζική νομοθεσία και ο συνήγορος του καταναλωτή. Ισχυρίζεται, επίσης, ότι οι υπάλληλοι της τράπεζας ήταν εκπαιδευμένοι μόνον για να προωθούν στους δανειολήπτες τα πλεονεκτήματα του δανείου. Οι προϋποθέσεις διαφάνειας του επιδικού όρου και το καθήκον της ενημέρωσης των δανειοληπτών έχουν εξάλλου υπογραμμιστεί σε πολλές αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

67. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα έγγραφο, το οποίο να αποδεικνύει ότι η τράπεζα δανείστηκε η ίδια ελβετικά φράγκα από τη διατραπεζική αγορά. Η τράπεζα ουδέποτε εκταμίευσε ελβετικά

φράγκα ούτε εκτέθηκε ποτέ σε κίνδυνο, συνδεδεμένο με τις διακυμάνσεις της ισοτιμίας. Αντιθέτως, ανέπτυξε ένα κερδοσκοπικό «παιχνίδι» μέσω ενός τοξικού δανείου. Γενικότερα, οι τράπεζες οι οποίες προσέφεραν δάνεια σε ελβετικά φράγκα σε πολλές χώρες της Ευρώπης είχαν σχεδιάσει ένα τέτοιο τραπεζικό προϊόν και δεν προειδοποίησαν εκείνους που ενδιαφέρονταν για τα εν λόγω δάνεια σχετικά με τους πραγματικούς κινδύνους που συνδέονταν με τη μεταβολή της ισοτιμίας ευρώ/ελβετικό φράγκο. Οι τράπεζες δεν είχαν λόγο να προωθήσουν αυτόν τον τύπο του δανείου, αν δεν είχαν προβλέψει την αύξηση της ισοτιμίας του ελβετικού φράγκου και το κερδοσκοπικό όφελος το οποίο θα επερχόταν γι' αυτές.

## *2. Οι παρατηρήσεις της τρίτης παρεμβαίνουσας*

68. Η τρίτη παρεμβαίνουσα, η τράπεζα Eurobank-Ergasias, υπογραμμίζει ότι το κεφάλαιο, το οποίο δανείστηκε η προσφεύγουσα, ουδέποτε αυξήθηκε λόγω της αλλαγής της συναλλαγματικής ισοτιμίας ευρώ/ελβετικού φράγκου ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο. Αντιθέτως, αυτό μειώθηκε από την καταβολή των τοκοχρεωλυτικών δόσεων, η οποία ευνοήθηκε από το χαμηλό επιτόκιο του ελβετικού φράγκου. Στηριζόμενη σε μία επιλογή που της είχε δοθεί από την τράπεζα, η προσφεύγουσα επιχειρεί να μετατρέψει μονομερώς το δάνειο σε ελβετικά φράγκα σε δάνειο σε ευρώ, και έτσι να αποφύγει τον συναλλαγματικό κίνδυνο και να επωφεληθεί από το χαμηλό επιτόκιο του ελβετικού φράγκου. Κατά συνέπεια, ο ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο το κεφάλαιο του δανείου, ως δάνειο σε ευρώ, αυξήθηκε κατά 60% εξαιτίας της μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα. Η τράπεζα υπογραμμίζει, επίσης, ότι είχε εξηγήσει στην προσφεύγουσα τις εναλλακτικές που της προσφέρονταν, καθώς και τους κινδύνους που συνδέονταν με την ισοτιμία, αν δανειζόταν σε ξένο νόμισμα. Οι στατιστικές της Τράπεζας της Ελλάδας δείχνουν ότι, μεταξύ 2006 και 2015, 90,4% των στεγαστικών δανείων είχαν συναφθεί σε ευρώ και 9,6% μόνο σε ελβετικά φράγκα, παρά το χαμηλό επιτόκιο του ελβετικού φράγκου. Τούτο συνιστά μία σαφή απόδειξη του γεγονότος ότι οι δανειολήπτες

ήταν ενημερωμένοι από τις τράπεζες σχετικά με τους κινδύνους, τους οποίους ενείχαν τα δάνεια σε ελβετικά φράγκα.

69. Η τρίτη προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι δικαστικές αποφάσεις εν προκειμένω αφορούσαν το δάνειο και όχι την ιδιοκτησία της προσφεύγουσας, κατά τρόπο ώστε να μην μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα δικαστήρια ή το Κράτος προσέβαλαν την ιδιοκτησία αυτή. Το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου δεν επιτρέπει την απαλλαγή ενός οφειλέτη από τα χρέη του που απορρέουν από μία σύμβαση υπογραφείσα με ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, όπως μία τράπεζα. Η υποτίμηση ενός τοπικού νομίσματος (εν προκειμένω του ευρώ) σε σχέση με ένα ξένο νόμισμα (εν προκειμένω του ελβετικού φράγκου) δεν μπορεί να αποδοθεί σε ένα Κράτος, ειδικώς και πολύ λιγότερο στην Ελλάδα που είναι μία μικρή χώρα, η οικονομία της οποίας έχει μικρή επίδραση στην αξία του ευρώ σε σχέση με άλλα νομίσματα. Επίσης, τα ελληνικά δικαστήρια δεν είχαν την επιλογή να αποφασίσουν διαφορετικά, διότι εφάρμοσαν την ευρωπαϊκή νομοθεσία, ήτοι την Οδηγία 93/13/ΕΟΚ και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Εξάλλου, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο όρος με αρ. 7 της σύμβασης δανείου απηχούσε το άρθρο 291 του αστικού κώδικα και ότι για τον λόγο αυτό δεν μπορούσε να είναι καταχρηστικός. Τέλος, το άρθρο 291 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συμβατό προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, όταν η συναλλαγματική ισοτιμία είναι ευνοϊκή για τον οφειλέτη και ασύμβατο όταν αυτή είναι δυσμενής. Εν κατακλείδι, ο δανειστής – μέσα στο πλαίσιο του διεθνούς τραπεζικού συστήματος – είναι οφειλέτης έναντι των δικών του δανειστών, από τους οποίους αυτός δανείστηκε σε ξένο νόμισμα, προκειμένου να δανείσει στην συνέχεια σε ξένο νόμισμα.

### *3. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου*

70. Προκειμένου να αποφανθεί επί του κατά πόσον το εναγόμενο Κράτος τήρησε τις θετικές υποχρεώσεις του εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίσει το πλαίσιο, μέσα στο οποίο έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά. Έτσι, σημειώνει ότι, ιδίως μεταξύ 2006 και 2010, οι τράπεζες παρείχαν στους ιδιώτες στεγαστικά δάνεια σε ελβετικά φράγκα. Ειδικότερα, ο

δανειολήπτης ελάμβανε το δάνειο σε ευρώ, κατόπιν της μετατροπής του ελβετικού φράγκου σε ευρώ, με την συναλλαγματική ισοτιμία, η οποία ίσχυε την ημερομηνία της εκταμίευσης. Αυτές οι συμβάσεις δανείου περιελάμβαναν έναν στερεοτυπικό όρο, ο οποίος προέβλεπε ότι η αποπληρωμή του δανείου από τον οφειλέτη θα ελάμβανε χώρα είτε σε ξένο νόμισμα είτε σε ευρώ, αλλά με τη συναλλαγματική ισοτιμία, σε σχέση με το ελβετικό φράγκο, η οποία ίσχυε την ημερομηνία της καταβολής. Η υποχρέωση αυτή, η οποία επιβλήθηκε από την σύμβαση στους οφειλέτες, απέβη δυσμενής γι' αυτούς. Ενώ το 2007 η ισοτιμία ευρώ/ελβετικό φράγκο ήταν 1 : 1,61 περίπου, το 2015, εξαιτίας της ανατίμησης του ελβετικού φράγκου, ανήλθε σε 1 : 1,20 περίπου. Τούτο σήμαινε ότι, κατά την ημερομηνία αποπληρωμής του δανείου του, ο δανειολήπτης όφειλε να εξοφλήσει ένα ποσό σε ευρώ μεγαλύτερο από εκείνο, το οποίο αυτός είχε λάβει ως δάνειο.

71. Αυτό ήταν που συνέβη και στην περίπτωση της προσφεύγουσας.

Στις 2 Ιανουαρίου 2007 η προσφεύγουσα συνήψε με την τράπεζα Eurobank-Ergasias μία σύμβαση δανείου για ένα ποσό 243.225 ελβετικών φράγκων, το οποίο αντιστοιχούσε σε 150.000 EUR την ημερομηνία της εκταμίευσης στις 10 Ιανουαρίου 2007. Την ημερομηνία της παραχώρησης του δανείου, η ισοτιμία μεταξύ του ελβετικού φράγκου και του ευρώ ήταν 1/1,6215, αλλά στις 4 Φεβρουαρίου 2015 ήταν 1/1,0175. Η προσφεύγουσα κατέβαλλε επί αρκετά χρόνια τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις του δανείου σε ευρώ, μέχρι τις 26 Φεβρουαρίου 2015, αλλά, θεωρώντας ότι η αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας την έβλαπτε, αποφάσισε να προσφύγει ενώπιον των δικαστηρίων.

72. Έτσι, στις 18 Φεβρουαρίου 2015, με βάση τον ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, η προσφεύγουσα άσκησε, ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, αγωγή κατά της τράπεζας, ζητώντας ιδίως να αναγνωριστεί η ακυρότητα ως καταχρηστικού του όρου της σύμβασης δανείου που προέβλεπε τη δυνατότητα εξόφλησης της οφειλής της σε ευρώ βάσει της ισοτιμίας με το ελβετικό φράγκο στην τιμή που ίσχυε την ημέρα της καταβολής.

73. Κατά πρώτο λόγο, το μονομελές πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή της προσφεύγουσας. Αυτό έκρινε, αφενός, ότι δεν μπορούσε να εξετάσει τον όρο

αυτό υπό το πρίσμα της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, διότι ήταν δηλωτικός του περιεχομένου του άρθρου 291 του αστικού κώδικα, και, αφετέρου, ότι δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως καταχρηστικός ή αόριστος (πιο πάνω παράγραφος 26). Κατά δεύτερο λόγο, ο Άρειος Πάγος, συνεδριάζοντας σε ολομέλεια λόγω της σημασίας του προς εξέταση νομικού ζητήματος, έκρινε ότι, αποδεχόμενο ότι η εξαίρεση των δηλωτικών όρων του ελέγχου του καταχρηστικού χαρακτήρα τους στηριζόταν σε μία «ρητή επιταγή της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε.», το πρωτόδικο δικαστήριο δεν είχε υποπέσει σε σφάλμα, διότι, παρά το γεγονός ότι η εξαίρεση αυτή δεν είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ρητό από τον νόμο 2251/1994, αυτή ενυπήρχε στο άρθρο 2 § 6 του νόμου 2251/1994 μέσω ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου σύμφωνης προς τον σκοπό της Οδηγίας (πιο πάνω παράγραφος 31).

74. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι μεγάλο μέρος των ισχυρισμών της προσφεύγουσας και της Κυβέρνησης ενώπιον του είναι αφιερωμένο στην ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας και των κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο εκ μέρους των ελληνικών δικαστηρίων όσο και εκ μέρους του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

75. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ως προς το ζήτημα αυτό ότι σε υποθέσεις προερχόμενες από ατομική προσφυγή, το Δικαστήριο ουδόλως έχει ως αποστολή του να ελέγχει αφηρημένα την επίδικη νομοθεσία, αλλά οφείλει να περιορίζεται στο μέτρο του δυνατού στην εξέταση των προβλημάτων, τα οποία εγείρονται από το ζήτημα που άγεται ενώπιον του (*Ιερές Μονές κατά Ελλάδας*, απόφαση της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 301-A, § 55).

76. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας μεταξύ ευρώ και ελβετικού φράγκου έλαβε χώρα σε μία περίοδο οικονομικής κρίσης, η οποία έπληξε ολόκληρη την Ευρώπη και ειδικότερα την Ελλάδα, και η οποία δεν έπαυσε να επιδεινώνεται επί μεγάλο χρονικό διάστημα. Μία τέτοια μεταβολή των συνθηκών ήταν αναμφίβολα απρόβλεπτη τόσο για τις τράπεζες, όσο και για τους δανειολήπτες, για δε τους τελευταίους έφθασε σε τέτοιο βαθμό που υπερέβαινε τον κίνδυνο τον οποίο αναλαμβάνει ένας δανειολήπτης όταν, με ευκαιρία στεγαστικού δανείου υπό κανονικές συνθήκες, επιλέγει μεταξύ ενός

δανείου με σταθερό επιτόκιο και δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο. Έναντι μιας οικονομικής κρίσης τέτοιου εύρους, το Κράτος οφείλει να λάβει μέτρα, προκειμένου να αποφύγει να αναγκαστούν χιλιάδες άτομα που έχουν συνάψει στεγαστικά δάνεια να υποστούν, χωρίς να έχουν την σχετικά ευθύνη, ένα βάρος δυσανάλογο προς τον κίνδυνο της απώλειας της περιουσίας τους.

77. Εν τούτοις, στην υπό εξέταση περίπτωση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφεύγουσα δεν τελούσε εν αγνοία, όσον αφορά στους κινδύνους που συνδέονται με τη σύναψη σύμβασης δανείου σε ελβετικά φράγκα και με τη διακύμανση προς τα επάνω ενός νομίσματος τόσο ισχυρού όσο το ελβετικό φράγκο, κατά την διάρκεια της αποπληρωμής του δανείου που εκτεινόταν σε 25 χρόνια.

78. Έτσι, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφεύγουσα ασφαλίστηκε επί τρία έτη κατά του κινδύνου αύξησης των δόσεων των καταβολών της, οφειλόμενης σε μία ενδεχόμενη αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας (πιο πάνω παράγραφος 4) και ότι είχε τη δυνατότητα να παρατείνει την ασφάλεια αυτή, το οποίο δεν έπραξε.

79. Επίσης, η σύμβαση δανείου προέβλεπε τη δυνατότητα για την προσφεύγουσα να ζητήσει οποτεδήποτε τη μετατροπή του ξένου νομίσματος του δανείου σε ευρώ (πιο πάνω παράγραφος 62), το οποίο και πάλι αυτή δεν έπραξε.

80. Τέλος, τέσσερις συμβάσεις τροποποίησης της αρχικής σύμβασης καταρτίστηκαν μεταξύ της προσφεύγουσας και της τράπεζας, στις 29 Δεκεμβρίου 2010, 22 Αυγούστου 2011, 2 Ιανουαρίου 2012 και 21 Ιανουαρίου 2015 αντίστοιχα, οι οποίες προέβλεπαν την μείωση του ύψους των καταβολών, παρατάσεις των προθεσμιών πληρωμής, και ακόμη και την προσωρινή αναστολή της πληρωμής ορισμένων δόσεων (πιο πάνω παράγραφοι 7-9).

81. Το Δικαστήριο σημειώνει, τέλος, ότι από το 2007 μέχρι το 2015, η προσφεύγουσα κατέβαλλε τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις της χωρίς να επικαλεστεί αδυναμία να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της λόγω της διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Όμως, αν έκρινε ότι οι δυνατότητές της για αποπληρωμή είχαν μειωθεί εξαιτίας ενός απρόβλεπτου γεγονότος, ανεξάρτητου από την ίδια ή από την τράπεζα, όπως η βίαιη μεταβολή σε διεθνές επίπεδο της

ισοτιμίας ευρώ/ελβετικού φράγκου, το άρθρο 388 του αστικού κώδικα (πιο πάνω παράγραφος 34) της προσέφερε τη δυνατότητα να ζητήσει δικαστικά την επαναδιαπραγμάτευση του δανείου και ακόμη και τη λύση της σύμβασης. Όμως, αυτό που δεν ζητήθηκε από την προσφεύγουσα τελικώς συνέβη αιφνιδιαστικά με την επέλευση της ανικανότητας της τελευταίας, γεγονός που προκάλεσε την κατάρπωση της ασφάλισης, την οποία η ίδια είχε συνάψει προς τούτο.

82. Εν συντομία, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το εθνικό δίκαιο προσέφερε στην προσφεύγουσα ένδικα βοηθήματα ικανά για να υποστηρίξει τα δικαιώματά της σχετικά με τον σεβασμό της περιουσίας: η αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων για την ακύρωση του όρου της σύμβασης δανείου, τον οποίο θεωρούσε καταχρηστικό, ένδικο βοήθημα το οποίο αυτή άλλωστε χρησιμοποίησε, η δυνατότητα να ζητηθεί δικαστικά η επαναδιαπραγμάτευση ή ακόμη και η λύση της σύμβασης, με βάση του άρθρου 388 του αστικού κώδικα. Σε αυτό προστίθενται οι δυνατότητες, οι οποίες προσφέρονται από την ίδια την σύμβαση, αφενός, να ζητήσει ανά πάσα στιγμή από την τράπεζα τη μετατροπή του νομίσματος του δανείου σε ευρώ και να ασφαλιστεί κατά του κινδύνου της αύξησης των τοκοχρεωλυτικών δόσεων. Όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα της νομικής οδού την οποία αυτή επέλεξε, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να αναπτύξει τα επιχειρήματά της ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων και να επιτύχει την έκδοση μιας λεπτομερώς αιτιολογημένης απόφασης, η οποία εκδόθηκε από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

83. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο Άρειος Πάγος, χωρίς να αναφερθεί ρητώς στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ερμήνευσε το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς την ερμηνεία του εφαρμοστέου ευρωπαϊκού δικαίου από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, στην πρόσφατη απόφασή του NG και OH κατά SC Banca Transilvania (πιο πάνω παράγραφος 42) αλλά και σε μία ολόκληρη σειρά αποφάσεων που αναφέρονται στα ίδια ζητήματα (πιο πάνω παράγραφος 43), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχθηκε πράγματι ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Οδηγίας 93/13/Ε.Ε. (πιο πάνω παράγραφος 38) πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι ένας

συμβατικός όρος που δεν έχει αποτελέσει το αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε ατομικό επίπεδο, αλλά απηχεί έναν κανόνα που, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, έχει εφαρμογή στα συμβαλλόμενα μέρη, δεν καλύπτεται από την Οδηγία αυτή. Ειδικότερα, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπογράμμισε ότι ο όρος αυτός δεν μπορεί να εξετασθεί ως προς τυχόν καταχρηστικότητα, διότι η εθνική νομοθεσία έχει ήδη πετύχει μία ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών σε αυτό το είδος των συμβάσεων.

84. Έπεται ότι το νομικό πλαίσιο που έχει θεσπιστεί από το Κράτος προσέφερε στην προσφεύγουσα έναν μηχανισμό που της επιτρέπει να αξιώσει τον σεβασμό των δικαιωμάτων της που εγγυάται το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι το καθ' ου Κράτος ανταποκρίθηκε στις ιδιωτικές υποχρεώσεις του που απορρέουν από αυτήν τη διάταξη και τούτο αν υποτεθεί ότι η τελευταία είχε εφαρμογή εν προκειμένω.

85. Ενόψει όσων παρατίθενται πιο πάνω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφυγή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,  
*Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.*

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 11 Φεβρουαρίου 2021.

Renata Degener

Αναπληρώτρια Γραμματέας

Ksenja Turković

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 22 Φεβρουαρίου 2021

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος

